

Wij juten afval

En ik dacht toch wel wat
van de zeeën te weten...

ALBERT DE HOOP VOORZITTER KIMO INTERNATIONAAL,
BURGEMEESTER VAN AMELAND, OVER PLASTIC VERVUILING IN DE NOORDZEE

Albert de Hoop is burgemeester van Ameland. Toen hij werd aangesteld, leerde hij dat Ameland al jarenlang lid was van een organisatie waarvan hij nog nooit had gehoord: *Kommunes Internasjonale Miljøorganisasjon*, ofwel KIMO. Dat verbaasde hem.

'Ik ben al dertig jaar lid van de Waddenvereniging,' vertelt hij. 'Ik ben heel lang lid geweest van Greenpeace, ik heb zelfs een milieustichting in Zuid-Holland opgericht die later in een grotere stichting is opgegaan – ik ben dus altijd op milieugebied werkzaam geweest... maar van KIMO had ik nog nooit gehoord.'

Door mijn grote mond werd ik al snel voorzitter van KIMO Internationaal. Ik heb me toen direct als doel gesteld ervoor te zorgen dat KIMO een bekende organisatie wordt. Toen ik mijn eerste brief aan de Nederlandse regering schreef, kreeg ik een reactie terug: "Wat is KIMO?" Nou, dat weten ze inmiddels wel in de Tweede Kamer en dat gaan ze in Brussel binnenkort ook horen!

WAT IS KIMO?

'KIMO Internationaal is een vereniging van gemeenten die aan zee zijn gelegen; een milieuorganisatie van lagere overheden in heel Europa die zich zorgen maakt over het marinemilieu bij ons voor de deur, en – omdat dat natuurlijk in verbinding staat met de wereldzeeën – alles daaromheen. Inmiddels doen veertien landen mee, waaronder de hele Nederlandse kust op Texel na, de hele Belgische kust, Engeland, Ierland, Schotland, de Faeröer Eilanden, de hele kust van Denemarken, Zweden en de hele Waddenzeekust van Duitsland. Ik ben nog met Noorwegen bezig.

Voor mij zijn de argumenten om lid te worden van KIMO heel eenvoudig: als je aan een zeemilieu leeft, is het ondenkbaar dat je daar niets mee hebt. Alle gemeenten die aan de zee grenzen – en zeker de eilanden – hebben een heel sterke band met die zee, door visserij, door jutterij, door toerisme, doordat ze ervan leven... De zeeën vormen voor een heel groot deel de longen van de aarde; daar vindt meer uitwisseling plaats dan je kunt bevatten. Als je daar, als gemeente gelegen aan de zee, geen zorg voor hebt, moet je je afvragen waarom je er nog bent.

In 2008 heb ik een zusterorganisatie van KIMO opgericht rond de Oostzee. Die zee is een probleem op zich: die zee is dood, milieutechnisch is hij heel erg vervuild. Het is me gelukt om alle landen die aan de Oostzee grenzen, inclusief Rusland, lid te maken. De Baltic Sea Conference is hun eigen platform binnen KIMO. Zij rapporteren aan mij.'

CONTAINERS OVERBOORD!

'Vorig jaar ben ik nogal in het nieuws geraakt omdat ik me druk maakte over containers die overboord vallen van schepen. Het is een probleem dat al jaren bestaat, maar waar kennelijk niemand zich druk over maakt – zelfs de overheden niet.

Er vallen hier, in de drukste zeestraat ter wereld, jaarlijks tussen de honderd en honderdvijftig containers van boord. Aangezien deze containers aan dek staan, is de kans groot dat ze gevaarlijke stoffen bevatten: het is vastgelegd in de internationale wetgeving dat daar lege containers of containers met gevaarlijke stoffen staan.

Je zou denken dat het heel normaal is dat een schip dat uitvaart zijn lading heeft gezekerd, maar tegenwoordig is alles computergestuurd en het is van de *twistlocks* die gebruikt worden maar de vraag of ze het altijd

doen. Als een containerschip Rotterdam binnenvaart, binnen vier uur gelost en geladen is en weer uitvaart, staan daar honderden containers aan dek – achthoog als torenflats – waarvan de onderste misschien maar aan één of twee van die *twistlocks* vastzit. Op zee gaat het schip zwaaien, en er komt een enorm gewicht aan die één of twee *twistlocks* te hangen. Dat kan knappen.

Er was een directe aanleiding om mij met de containerschepen te gaan bemoeien. Er vielen hier boven Ameland tijdens een zware storm drieënzestig containers overboord, en er spoelde er niet één aan. Dan lijkt het logisch dat ze op de bodem van de zee liggen, maar ik zag ook geen bergingsschepen. Ik ben daarom vragen gaan stellen aan de minister: “Wat zat er in die containers en wanneer worden ze geborgen?”

Toen kregen we opeens draaierij. Was het wel zo zeker dat ze overboord waren geslagen? Daar is geen twijfel over – dat blijkt uit de laadlijst: je vertrekt met zoveel containers en met zoveel kom je aan, en het verschil is niet in de tussentijd verdampt. Wat er in de containers zit, kun je ook aan de hand van de laadlijst zien – maar daar doet men altijd heel mysterieus over. En wat het bergen betreft: op vragen van de Tweede Kamer – want zo ver ben ik gegaan – heeft de minister geantwoord: “Ze zijn allemaal geborgen.” Maar ze kunnen mij het bewijs niet leveren en ik weet dat het niet zo is.

Toen ik vervolgens hoorde dat er wereldwijd per jaar zo’n tienduizend containers overboord slaan, dacht ik: wacht even, we maken ons vreselijk druk over olievervuiling, maar één container met arsenicum is gevaarlijker dan een heel schip met olie. Toch zeggen we als zo’n container in zee valt: “Tja, dat is een probleem, maar de verzekeringsmaatschappij keert uit.”

Daarom heb ik in Zweden de volgende resolutie laten aannemen, waarmee ik nu naar Brussel ga:

- 1) Er mag geen schip uitvaren waarvan de lading niet zeker is.
- 2) De verlader – of iemand anders – moet aansprakelijk zijn voor de lading: iemand moet verantwoordelijk zijn. Die moet ook aansprakelijk zijn voor het bergen van lading die overboord gaat.
- 3) Als containers overboord gaan, moet je ze terug kunnen vinden. Dat is lastig, maar op te lossen door er een zendertje aan te hangen: een EPIRB-systeem (Emergency Position Indicating Radio Beacons) dat zelfs onder water een signaal uitzendt. Dan is zo’n container nog een maand of twee op te sporen.

Er komt veel weerstand vanuit de containerindustrie; van rederijen en verladers krijg ik allerlei verhalen te horen: “Weet u wel wat u aan het doen bent, want de prijs in de winkel gaat straks omhoog.” Maar ik ga het voor elkaar krijgen.’

EERSTE CONFRONTATIE MET MICROPLASTIC...

‘Mijn eerste conferentie als lid van KIMO was in Helsingborg. Daar hoorde ik dingen waarvan ik achterover van mijn stoel viel. Ik dacht toch wel wat te weten van de zeeën, maar ik vergiste me.

Daar hoorde ik ook voor het eerst over microplastics. Een professor legde uit dat de meeste plastics moleculair niet afbreken – dat blijft plastic, hoe klein de stukjes ook worden. De kleinste deeltje worden microplastic genoemd.

Wij maken ons daar totaal niet druk over. Halve generaties hebben ballpoints opgegeten, ik sabbel ook altijd op het plastic pootje van mijn bril. Als het om plastic gaat realiseren we ons helemaal niet hoe gevaarlijk het is. Als ze het woord “chemicaliën” horen, weten mensen meestal wel dat iets gevaarlijk is, maar dat plastic chemicaliën bevat, daar staan ze niet bij stil.

Deze professor vertelde hoe hij met fijne filters is gaan vissen voor de kust van Helsingborg, nieuwsgierig of hij ook plastic aan zou treffen. Hij schrok zich helemaal wild. Er bleek heel veel microplastic in dat gebied voor te komen – tot 100.000 stukjes per kubieke meter – vooral in de buurt van de havens. Met een Engelse collega heeft hij voor de Engelse kust hetzelfde onderzoek uitgevoerd, met hetzelfde resultaat. Vervolgens vroeg de professor zich af of er ook kleine organismen zijn die dat plastic opnemen – en dat bleek inderdaad zo te zijn. Kleine algen, kreeftjes en andere zeediertjes nemen stukjes plastic op. Dat kun je onder een microscoop zien.

Als microplastic in kleine diertjes terechtkomt, belandt het in de voedselketen: de grote dieren eten de kleintjes, en zo krijg je stapeling.

Nu is het zover dat we vanuit KIMO, met een Europese subsidie, wetenschappelijk onderzoek laten doen naar de toxische waarde van de stapeling van plastics in de voedselketen. Als we kunnen aantonen dat we scholletjes eten waar giftig plastic in zit, wordt opeens iedereen wakker.

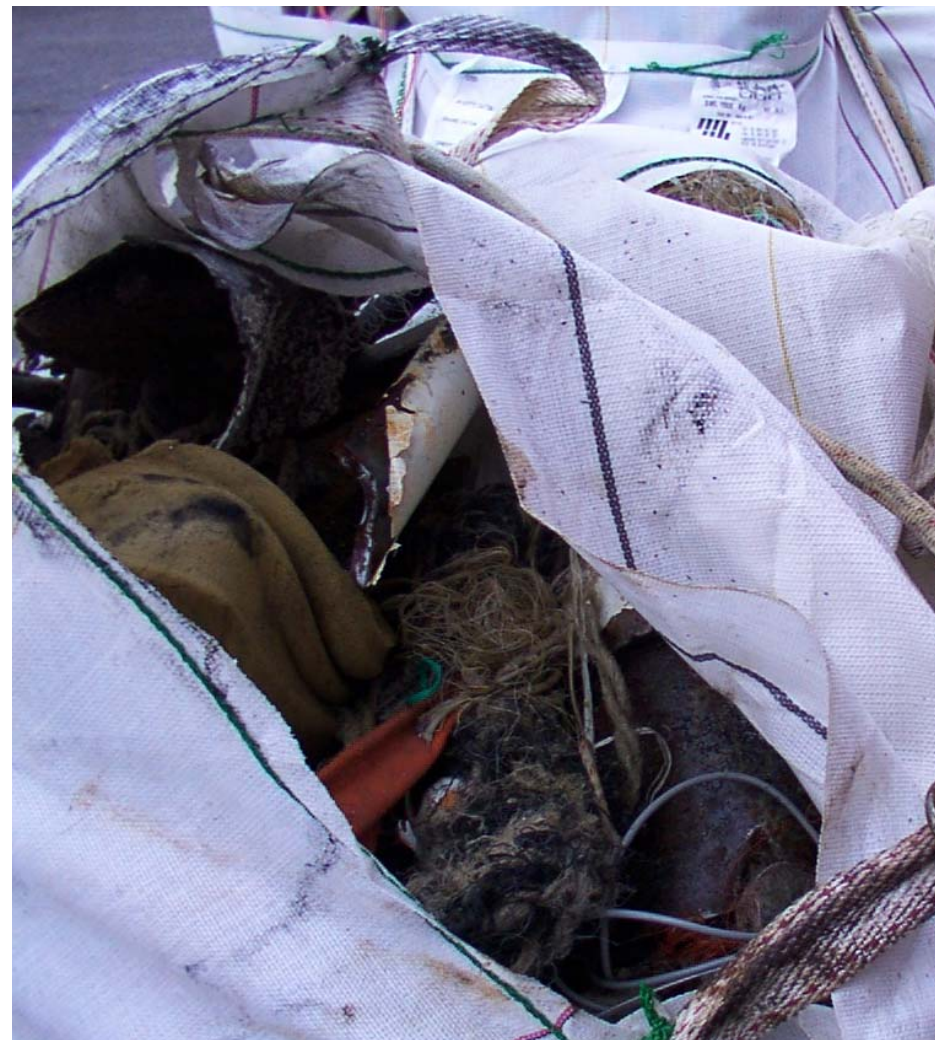
Een kennis van mij is directeur van een Gronings waterbedrijf. Toen ik hem dit verhaal vertelde schrok hij enorm. Hij zei: “Ik zal ons laborato-

rium vragen of wij het grondwater testen op plastic.” Dat bleek niet zo te zijn. Ze zijn nu proeven aan het doen – want als plastic in stukjes breekt op zee, gebeurt dat ook op het land en komt het misschien ook in het grondwater terecht.

KIMO wil het bewustzijn van dit probleem vergroten en op gouvernementele basis tillen, naar parlementen. Anders gebeurt er nooit wat. Ik hoop eind 2009, begin 2010, het rapport over de toxische waarden van microplastics in handen te hebben. Dan gaan we resoluties aannemen en er de markt mee op – naar Brussel, naar de Verenigde Naties voor mijn part.’

VISSEN EN JUTTEN NAAR AFVAL

‘Microplastic is het einde van het plasticverhaal: dan is het leed al geschied. Het begin van het probleem is de fabricage, het gebruik, en het weggooien. Ook daar werken wij aan.

KIMO voert al jaren het *Fishing for Litter*-programma. Het is een kaskraker van de eerste orde. Alle havens in Nederland doen mee, Engeland, Schotland, Zweden... Het idee is zo simpel als je het kunt maken. Visserlui vissen afval op. Dat is bijvangst. Tot voor kort gooiden ze die rotzooi weer overboord – ze zijn immers geen varende afvalschepen. KIMO heeft de visserlui *big bags* gegeven en gezegd: “Gooi de volgende keer het afval niet overboord, maar stop het in zo’n *big bag*. Wij zorgen ervoor dat je het gratis kunt afgeven als je in een haven komt – je hoeft er niet op te wachten. Meld dat je eraan komt en wij staan klaar om het in ontvangst te nemen.” Vervolgens wordt het verwerkt. Afval is tegenwoordig waardevol. Plastic kun je omsmelten en verwerken tot paaltjes, bankjes, en weet ik veel wat.

Op Ameland heb ik een variant op dit project bedacht: *Beaching for Litter*.

Het verbaasde mij dat er zo ongelofelijk veel visnetten, trossen en andere plastics – vooral scheepsafval – op de stranden terechtkwamen. Die netten verstikken zeehonden, vogels, dolfijnen...

Op Ameland is juttten een heel oud eilandergebruik. De jutters moesten worden beperkt in hun gedrag op het strand – het is ook een natuurgebied, dus we willen niet dat er de hele tijd mensen met auto’s heen en weer rijden. Natuurlijk begonnen de jutters te piepen en ik heb toen gezegd: “Ik kan me voorstellen dat jullie willen juttten, maar ik wil niet dat jullie het hele jaar door met z’n honderden tegelijk op het strand zijn. Maar... als je een aanhangwagen van KIMO achter je wagen hangt, en al het plastic afval dat je tegenkomt meeneemt en inlevert bij de gemeen-

tewerf – dan mogen er van mij twee auto’s per dag langs het strand rijden, ook in het zomerseizoen.”

Die jongens hebben dat geweldig opgepakt. Ze juttten als een gek het afval van het strand af. Er is al meer dan twaalfduizend kilo plastic ingeleverd. Het strand is nog nooit zo schoon geweest, we hebben zelfs de prijs gekregen voor het Schoonste Strand van Nederland.

Op deze manier doen we iets aan het probleem, halverwege de plastic-eten: de echte bron is het maken van plastic. De vraag is of we al dat plastic eigenlijk wel nodig hebben. Ik sprak professor Braungart, met wie wij een *Cradle to Cradle*-project op Ameland opzetten. Hij zegt: je mag best iets maken wat tot afval leidt, maar dat afval moet je dan wel weer zo kunnen gebruiken dat het terugkomt in de kringloop en blijft ronddraaien.’

MILIEUFREAK BINNEN DE PERKEN

‘Dat niet breed wordt uitgemeten hoe giftig plastic is – ook al zijn sommige gegevens al jaren bekend – zal wel te maken hebben met economische belangen. Maar er is ook weinig veranderd. Ik ben zelf al mijn hele leven met milieu bezig en de verhalen van dertig, veertig jaar geleden waren niet anders dan die van nu. Er waren ook toen extremisten die vonden dat we terug moesten naar de natuur – die werden voor gek versleten.

Ik ben een milieufreak: als ik LED-lampen kan krijgen die het goed doen, gebruik ik die liever dan een gewone lamp. Maar ik hou ook van mijn landrover die rijdt op diesel. Je moet niet helemaal doorslaan, want dan ben je niet geloofwaardig.

Als je met een heel enge boodschap komt, schijnt het effect op mensen te zijn dat ze het niet willen horen of dat ze juist het omgekeerde doen dan je zou verwachten. Kijk maar naar de rokerslobby. Ik verbaas mij nog altijd als iemand die stevig heeft gerookt, daar ziek van werd – misschien wel kanker heeft gehad – en geholpen is waardoor hij nog een paar jaar verder kan, tóch door blijft roken. Dan denk ik: Jij wilt zeker dood.

De ernstigste boodschap wil niet tussen de oren bij de mensen. Waar ik in geloof is om die boodschap op een geleidelijkere, voorzichtigere manier

te brengen. Ik ben het wat dat betreft eens met professor Braungart. Zijn standpunt is dat je niets moet verbieden. Je moet niet in de geitenharen-sokkentraditie stappen en zeggen: “We gebruiken alleen nog maar natuurlijke producten en de rest mag niet.” Daar winnen we de strijd niet mee. Laten we eerst de milieubewustheid omhoog brengen, laten we eerst gaan recyclen – terugwinnen wat we gemaakt hebben zodat we niets nieuws hoeven toe te voegen – en de volgende stap is dan: kan het misschien milieuvriendelijker...

Ga niet het ergste lopen roepen, ook al is het waar. Probeer stapsgewijs mensen zover te krijgen dat ze met je meegaan. Ons *Fishing for Litter* programma was tien jaar geleden niet mogelijk. De vissers dachten: donder op, zeg, ik ben aan het vissen! Maar doordat de hele visserij in een

moeilijker vaarwater is gekomen – door een jarenlange lobby van biologen – is men gaan beseffen dat het toch niet zo normaal is om een stuk zee leeg te vissen. Nu weten de visserlui dat ze bij het vissen ook nog maatschappelijk verantwoord bezig moeten zijn. Dat is een doorbraak. Ik ben ervan overtuigd dat ze daarom aan dit soort programma's meedoen.

Inmiddels zijn er visserlui die zeggen: “Eigenlijk is het niet meer dan normaal dat ik dit doe.” Dan zijn we er.’

